PORTE AKADEMİK
Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi
Yıl: 1 Sayı: 2

Müzikte Temsil & Müziksel Temsil II

Müzikte Temsil & Müziksel Temsil

Uluslararası Sempozyumu

19-22 Ekim 2010

19 Ekim 2010
- Müzik Biliminde Gençler Semineri II

20- 21-22 Ekim 2010
- Müzikte Temsil & Müziksel Temsil Sempozyumu II

İTÜ TMDK
Müzikoloji Bölümü

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
1773

PORTE AKADEMİK

Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi
Journal of Music and Dance Research
Yıl: 1 Sayı: 2
Uluslararası Hakemli Süreli Yayın
Yılda 3 kez yayınlanır (triannual)

İTÜ TMDK adına sahibi
Cihat Aşkın

Genel Yayın Yönetmeni
Ş.Şehvar Beşiroğlu

Genel Teknik Yönetmen
Gonca Girgin Tohumcu

Yayın Yönetmeni: Belma Kurtişoğlu
Teknik Yönetmen: Merve Eken Küçükaksoy
Teknik Yönetmen: Ahmed Tohumcu
Teknik Yönetmen: Yaprak Melike Uyar

Yayın Koordinatörü
Gözde Çolakoğlu

Yayın Kurulu

Claire Levy
Irene Markoff
Martin Stokes
Helen Rees
Robert Reigle
Ş. Şehvar Beşiroğlu
Fırat Kutluk
Songül Karahasanoğlu
Adnan Koç
Belma Kurtişoğlu
Erol Parlak
Münir Nurettin Beken
Hakan Şensoy
Recep Uslu
Mehmet Öcal Özbilgin

Yazışma Adresi:

İTÜ TMDK
İdari Bina, Maçka Kampüsü, 34657
Telefon: (0212) 248 90 87/119
Faks: (0212) 240 27 50
e-mail: budarom@gmail.com

Kapak Tasarım: Canan Çakal

Sayfa Tasarım ve Baskı: Cenkler Matbaa
www.cenkler.com

ISSN: 2146-2453

Şubat 2011

İÇİNDEKİLER

A. Bülent Alaner
Müzikal İfade İçerisinde Müzikoloji – Müzik Terapisi 1

Abdullah Akat
Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Kültürel Temsil Alanları ve (B)ağ Oluşumları 6

Ali Tüfekçi
Tarih İçinde Ney Türleri ve Ahenklerine Karşılaştırmalı Bir Bakış 12

Ali Tan
Çargahta Nikrizli Temsil: Nikrizli Çargah Makamı 17

Alp Varol & Suat Vergili & Cihan Işıkan & Fırat Kutluk & Feridun Öziş
Türk Müziği Çalgılarında Kayıt Yöntemleri ve Mikrofonlama Teknikleri 21

Aslı Giray
Music in Film: Representing the Leading Actors 30

Atilla Coşkun Toksoy
Müziksel-Kültürel Kodlanma Serüvenine Müzik Antopolojisi Penceresinden Bir Bakış 37

Aykut B. Çerezcioğlu
Extreme Metalde Küresel Bağlantılılık 41

Ayşegül Altıok
Halk Müziğinde Yerel İcra Temsili İçin Fonetik Alfabenin Kullanımı 53

Ayşegül Kostak Toksoy
Kanun İcrasında Türk Stilini Temsil Eden Müzikal Unsurlar 64

Ayşenur Kolivar
Kentli Bir Yerel Kimlik Temsili Olarak Karadeniz Rock 76

Bensu Kıtırcı
Anadolu'dan Bir Sanat Kenti: Eskişehir 86

Bilge Evrim Erkin
Füsun Onur ve Sarkis'in Yerleştirmelerindeki Müzikal Evren 89

Burcu Yıldız
Armenian Yerki Bari Khump *Tradition: A Cultural Recovery within a* Musicking *Society* 95

Çiğdem Baloğlu
Çağdaş Piyano Eserlerinde Kullanılan Kodlamalar Tarka-Barka: Bir Piyano Eseri Üzerine 101

Diler Özer
Music as Representation of Ethnicity and Identity:
Revisiting musical culture of Turkey in 1990s 105

Dilhan Konan
Toplumsal Değişimin İşitsel İfadede Oluşturduğu Farklılık:
Aşk-ı Memnu Dizisi 1975-2008 112

Elisa Negretto
Musical Representation and Expectation: Their Role in the Expression of Emotions 117

Emel Örgün
Kültürel Temsile İlişkin Görsel ve İşitsel İfade 128

Erhan Bayram
Bosphorus Topluluğunun 1986'dan bu yana Yunanistan'daki etkileri 134

Esra Berkman & Ruhi Ayangil
Bir Ermeni Halk Çalgısı Olan Kanun Özelinde, Sovyet Kültür Politikalarının
Müziği Dönüştürmesi: "Kanun Virtüözü, Kompozitör, Eğitimci Kimliği İle
Haçatur Avetisyan (1926-1996) Örneği" 139

Evren Kutlay Baydar
19. Yüzyıl Osmanlısında Avrupai Tarzdaki İcra Ve Temsil Mekânlarına Dair 151

Ezel Çınar
Siyasi Partileri Temsil Eden Müzikler Üzerine Genel Bir Değerlendirme 162

Feridun Öziş & Fırat Kutluk & Suat Vergili & Alp Varol & Cihan Işıkan
Eğitim Mekanlarında Akustik Konfor: Dokuz Eylül Üniversitesi
Derslikleri Özelinde Bir Sınıf Akustiği Uygulaması 166

Fulya Özlem Daşhan
An Epistemologıcal Perspective Of Turkish Maqam Music 173

Füsun Aşkar
Kent Kültüründe Halk Dansları Uygulamalarının İletişimsel Perspektifte Değerlendirilmesi 180

F. Deniz Özden
Müziğin Görsel Sanatlarda Temsili 184

Ganka Chetanova
The Role of Audio and Visual Expression Strategies in Preserving the National Identity of A Nation 192

Gözde Çolakoğlu & Ayhan Sarı
Avrupa'da Harmanlanmış Arap Kökenli Müziğin Türk Müziğine Yansıması ve Enrico Macias Örneği 198

Gülay Karşıcı & Özlem Doğan
Dış Görünüş Ve Müzik Beğenisi Arasındaki İlişkinin İnsanlarda Oluşturduğu Önyargı: Ön Çalışma 205

Hasan Arapgirlioğlu, Levent Değirmencioğlu
Türk Müziğinin Temsilinde 10 Önemli Viyolonsel İcracısı 211

Haşmet Altınölçek
Görsel ve İşitsel Anlatımda Müzik, Müzikte Görsel Anlatım 218

Hatice Doğan Sevinç
Kültürel Temsile İlişkin İşitsel İfade Yolu Olarak Türk Müziği'nde Taksim 223

İsmet Adnan Öztürel
Meaning in Music from a Musicolinguistic Perspective 227

Kamile Akgül
Ekinsel Kimlik Yansıtıcısı Müzik ve Payına Düşen Toplumsal Yükümlülükler 234

Lise K. Özgen
"Stand by Your Man": The Staging of the Female Body in Country Music 240

Marija Dumnic
Strategies of Applied Ethnomusicology for Betterment of Cultural Representations: Case Study of Concert "Traditional Music of Multicultural Belgrade" 248

Maurice Amateshe
In the Name of Worship: Youth Factor in Subcultural Identities and Representations in the Praise and Worship Musics and Dances in Kenyan Churches 255

Mehmet Okonşar
Schelomo by Ernest Bloch (1880-1959), The Artist and his Roots" 264

Mümtaz Hakan Sakar
Rock Müzikte Postmodern Kadın Temsilleri 268

Nevin Şahin
Müzik Bahane: Amatör Türk Müziği Korolarında Kültürlenme 278

Okan Murat Öztürk
Osmanlı Musıki Kültüründe Teorinin Temsili Niteliği 283

Onur Şenel & Gülay Karşıcı & Fırat Kutluk
Müzikte Önyargı: Kontrol Grubuyla Yapılan Çalışma 293

Onur Sönmez
'Hayal Et' Gerçek Olsun: İzmir Rock Scene'de Toplumsal Cinsiyet Ve Kollektif Kimlik 301

Ortaç Aydınoğlu
Bir Sergiden Tablolar'ın Müziksel ve Çalgısal Temsili 309

Ozan Baysal
Circular Representations & A Cyclical Analysis Model for Maqam Music 318

Ozan Yarman
Türk Makam Müziği'ni Bilgisayarda Temsil Etmeye Yönelik Başlıca Yerli Yazılımlar 324

Ozan Yurdakul
Bilgisayar ve Konsol Oyunlarında Ses ve Müziğin Temsil Ettikleri 332

Pınar Uyanık & Eda İnceler
Metropolde Kürt Müziği ve İzmir MKM Örneği 338

Robert Reigle
Representation, Re-Presentation, or Ontology in Amazonia and New Guinea? 343

Samaneh Kahrobaian
Representation of love in Persian Pop Music: A Comparison of 1970s and 2000s Pop Music Texts in Iran 348

Sertaç Kakı
Müzik Teknolojileri Kullanımı ve Temsili Temsil Etmek 356

Sibel Paşaoğlu
Balkano-Roman'tika ya da Değişen Kültürde Pop-Kimliğin Müzikal Temsili: Turbo Folk 361

Sinem Özdemir
Assolistlik Kimliğine Geçiş Sürecinde Safiye Ayla Örneği 371

Sonay Ödemiş
Zeybeklerde Dans ve Müzik İlişkisi: Dansa Eşlikte Ayağa Çalma 383

Süleyman Cabir Çıplak
Ahmet Kaya's Popularity Among Young People and Connections with Identity 389

Şeyma Ersoy Çak
Toplumsal Cinsiyet Teorileri Bağlamında Türkiye'deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları 397

Şirin Özgün
Ana Tanrıçadan Tefçilere: Kadınların Müziğinde Simgeler 404

Thomas Astley
Cultural Change and Continuum Across the Schism of the Special Period 409

Thomas Solomon
"Türkçe Rapin Kız Sesi": Ayben'in Müziğinde Toplumsal Cinsiyet ve Vokal Nitelik 413

Tolgahan Çoğulu
Mikrotonal Gitar Müziği 424

Toros Can
Purcell'in Klavsen Müziği Yorumunu Piyanoda Öğretmek 428

Tuğba Aydın
1990 Yılı Sonrasi Kitle İletiişim Araçlarinin Müzik Medya Üzerine Etkisi 434

Uğur Türkmen & Çağhan Adar
Bir Öğretmen Gözüyle Müzikte Simge, Kod, İşaret ve Anlam 439

Yelda Özgen Öztürk
Türk Makam Müziğinde Viyolonselin Kazandığı Geleneksel ve Folklorik İfadeler 448

MÜZİKTE ÖNYARGI; KONTROL GURUBUYLA YAPILAN ÇALIŞMA

Onur Şenel, Gülay Karşıcı, Fırat Kutluk
Gaziosman Paşa Üniversitesi,
Erciyes Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi
onursenel79@gmail.com

Müziksel önyargılar herhangi bir müzik türüne ya da dinleyicisine yönelik geliştirilen, düşünsel bir karşılaştırmadan çok öznel bir değerlendirmeye dayanan düşünceler olarak tanımlanabilir. Yapılan araştırmalar müzik dinleyicilerinin kendi kültürel ve algısal çerçevelerinin dışında kalan türlere ve bu türlerin dinleyicilerine karşı çeşitli tepkiler verdiklerini göstermekte. Müziğin herhangi bir grup için önemli bir aidiyet aracı olarak görüldüğü düşünüldüğünde, bu önyargıların temelinin müziğin yapısal özellikleriyle değil simge ve ifade olarak kültürel özellikleriyle ilgili olduğu ortaya çıkar. Bu bağlamda bir müzik türü ya da dinleyicisinin önyargıyla değerlendirilmesi de farklı kültürel ya da sosyal çevrelerin birbirlerine olan bakış açılarını ya da kendilerini nasıl gördüklerini bilmek açısından önemlidir. Müzik dinleyicilerinin eğitimi, yaşı, maddi durumu, dini inancı, aile ortamı, yaşadıkları çevre veya yaşam tarzları gibi etkenlerin müzik seçimleri üzerindeki etkisi, yapılan birçok çalışma ile belirlenmiştir. Ancak bununla ilgili olarak doğrudan müziksel önyargılar üzerine yapılan karşılaştırmalı çalışmaların sayısı azdır.

Çalışmamızda insanların müzik tercihleri ile müziksel önyargıları arasında doğrudan bir ilişki olduğunu kabul etmekteyiz. Buna göre insanların farklı müzik türleri ve dinleyenlerine yönelik olumlu ya da olumsuz önyargıları olabilmektedir. Müziksel önyargı konusu görece yeni olmakla birlikte müzik tercihlerini belirleyen etkenler üzerine yapılmış olan birçok araştırma müziksel önyargılara da ışık tutmaktadır.

Müzik beğenisi üzerine yapılan araştırmalar kişinin;

- Yaşı,
- Cinsiyeti,
- Eğitimi,
- Sosyoekonomik durumu,
- Etnik kökeni,
- Herhangi bir sosyal guruba aidiyet duygusu,
- Fiziksel özellikleri,

gibi değişkenlerin müzik tercihlerini belirlemede etkili olduğunu göstermektedir (North ve Hargreaves 2008:103-117).

Wapnick müzik tercihini belirleyen faktörlerin üç başlıkta incelenebileceğini ifade etmiş ve bunları; müzikal, durumsal ve kişisel etkenler olarak belirtmiştir. Müzikal etkenler, müzik uyaranının (*stimuli*) öğeleri ile ilgilidir. Durumsal etkenler, çevre, toplumsal davranış, akranların etkisi, sosyoekonomik ilişkiler, eğitim ve müzik eğitimi seviyesini kapsamaktadır. Kişisel etkenler ise zeka, kişilik, müzik yeteneği, cinsiyet ve yaştır (Boyle ve Hosterman 1981:49). Crozier'e göre bireyler sosyal olarak onay ve kabul görebilmeleri için guruba bağlıdırlar çünkü bir şeyi yaptıklarında ödüllendirilebilecekleri gibi yapmadıklarında cezalandırıladabilirler (North ve Hargreaves 1997:68). Bu bağlamda düşünüldüğünde müzikal tercihler kişisel ve sosyal kimlik açısından önemli göstergelerdir (North ve Hargreaves 1997:72). Swanwick ise müziği algılamamız ve verdiğimiz tepkilerin belirli değerlerimize göre şekillendiğini öne sürmüştür. Ona göre belirli tür müziklere yatkınlığımız da müziksel sebeplerden çok bu değerlerle ilişkilidir. Yani müzik tercihlerimiz ne okuduğumuz, ne giydiğimiz, saçımız, konuşmamız ya da davranışlarımızın

bütünü ile de ilişkilidir (Swanwick 1988:67). Benzer biçimde Kemp'e göre de belirli bir müzik parçasına yönelik tercihimiz özellikle dinleme biçimleri ve algılama süreci açısından bireysel farklılıklarımızı ortaya koyan önemli bir gösterge olabilir (North ve Hargreaves 1997:37). Müziğin sosyal psikolojisi konusundaki çalışmaların öncülerinden olan Fransworth da bu bağlamda müzik tercihinin dinleyicinin genel davranışlarının bir bütünü olduğunu belirterek kısa vadedeki bireysel tercihlerin, uzun vadede oluşturduğu şablonu göstermiştir (Hargreaves 1986:135). Zilman ve Gan da müzik beğenisinde kişinin kendisini ait olarak gördüğü benzer giyim ve davranış tarzına sahip olarak diğerlerinden farklılaştığı gurubun çok önemli olduğunu ileri sürer. Örneğin bir okul çocuğu klasik müziği sevdiğini gösterdiğinde dışlanmaktan korkabileceği gibi, bir kadın üst sınıflarla birlikte anılmak istediği için klasik müzik tercihinde bulunabilir (North ve Hargreaves 2008:104).

Müzik tercihleri üzerine yapılmış olan bazı araştırmalar, tercihlerin yaş, statü, aidiyet, eğitim ve sosyoekonomik durum gibi etkenlerden nasıl etkilendiğini göstermekte. Leblanc, Sims'in farklı yaş guruplarının müzik tercihleri üzerine yaptığı araştırmada, üç tür içinden seçilen 21 ile 52 saniye arasındaki 18 uyaran, 1. sınıftan 14. sınıfa kadarki kolej öğrencilerine dinletilmiştir. Geleneksel caz, sanat müziği ve *Rock* müziği örneklerinden oluşan uyaranları dinleyen deneklerden her dinletilen parçadan sonra puan vermeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda *Rock* müzik tercihinin en çok sevildiği 1. sınıftan 6. sınıfa kadar sürekli düşüşe geçtiği, buradan yine zirveye ulaştığı 14. sınıfa kadar ise tekrar tercihin arttığı görülmüştür. Orta sınıflarda minimalize olan sanat müziği tercihinin en üst sınıflarda en çok tercih edilen tür haline geldiği, cazın da en az dinlenilen tür olmakla birlikte sanat müziğine paralel geliştiği görülmüştür (Leblanc ve Sims 1996:49-59). North ve Hargreaves'in 19 farklı müzik türünün 2062 dinleyicisi üzerinde yapmış olduğu, dinleyicilerin sosyoekonomik statüleri üzerine yapmış olduğu çalışmada ise klasik müzik dinleyicilerinin diğer türlere göre daha eğitimli olduğu ve yüksek gelir guruplarında yer aldıkları görülmüştür (2008:105).

Kontrol gurubu çalışması

Kayseri ve Tokat'ta yaptığımız çalışma, müziksel önyargıların müzik türlerini ve o türün dinleyicilerini sınıflandırmadaki belirleyiciliğini gösteren ve bu yönde gerçekleştireceğimiz daha büyük boyutlu bir çalışmanın (altı il ve 800 katılımcı) ön çalışması niteliğinde olup, çalışmamızda araştırmanın uygulanışına yönelik çeşitli ipuçları elde edilmiştir. Birebir görüşme yöntemi ile 26 kişi üzerinde uygulanan çalışmada, katılımcılara 7 farklı müzik türünden uyaranlar (*stimuli*) dinletildi ve her dinletilen parça ve o türün dinleyicileri hakkında çeşitli sorular soruldu.

Çalışmanın ilk kısmında katılımcıların müziğe bakışlarının, müzik kültürlerinin ve çevrelerindeki müzik yaşantısının anlaşılabilmesi için yaşları; eğitim durumları, ekonomik durumları, meslekleri, ailelerinin meslekleri, kendilerinin veya ailelerinin yaşadıkları kent, kendi müzik tercihleri ve ailelerindeki müzik tercihleri soruldu. Buna göre;

- Katılımcılar Türkiye'nin 14 farklı şehrinden gelmektedir;
  Sinop (1) , Hatay (2), Kahramanmaraş (2), Tokat (3), Mersin (1), Niğde (1), Antalya (1), Adana (2),
  Sivas (2), Kayseri (7), Elazığ (1), Erzincan (1), Mardin (1), Ankara (1)
- Katılımcıların çoğunluğu üniversite öğrencisi olup, katılımcıların yaş aralıkları 19 – 52'dir. (Öğrenciler 1. sınıflar içerisinden seçilmiştir.)

- Katılımcılarının büyük bir çoğunluğunun ailesi alt ve orta gelir gurubuna ait kimselerdir; Öğretmen (4), ev hanımı (18), Emekli (6), İşçi (4), Memur (2), Esnaf (6), Serbest meslek (2)
- Dinlediği müzik türleri içinde;
  Türk sanat müziği olan kişi sayısı; 15, Türk halk müziği; 15, Klasik müzik; 9, Arabesk; 4, Metal; 3, İlahi (tasavvuf); 2
  olup, ailesi ile kendi müzik beğenisi arasında farklılık olanların sayısı 4 kişi ile sınırlıdır.
- Dinlenilmeyen veya bilinmeyen türler olarak tanımlananlar ise;
  Metal (18), Arabesk (11), İlahi (6), Webern (5),Türk halk müziği (4), Klasik müzik (3), Türk sanat müziği (2)
  şeklindedir.

İkinci olarak 7 farklı müzik türünden uyaranlar (*stimuli*) dinletilmiş ve her dinletilen parça ve o türün dinleyicileri hakkında çeşitli sorular sorulmuştur. Dinletilen uyaranlar bu 7 türün belirgin örnekleri arasından seçilmiş olup parçaların 1-1,5 dakikalık kısımlarından yapılan alıntılamalardır. Rastgele sıra ile dinletilen bu uyaranlar şunlardır;

1) F.Chopin: 1. Piyano konçertosu 1. Bölüm (klasik müzik)
2) Saadettin Kaynak: Şehnaz İlahi (Tasavvuf)
3) Anton Webern: 1. Kantat (sözlü klasik müzik)
4) Ferdi Tayfur: Aşamıyorum Engelleri (arabesk)
5) Neşet Ertaş: Mühür Gözlüm (Türk halk müziği)
6) Marilyn Manson: 1996 (Metal)
7) Yesari Asım: Sazlar Çalınır (Türk sanat müziği) [1]

Bu uyaranlarla ilgili olarak her parçadan sorulan sorular ise şunlardır;

- Bu müziğin türü nedir?
- Bu müzik size ne ifade ediyor?
- Ne çağrıştırıyor?
- Bu müziği dinleyenler nasıl insanlardır? (Betimleme)
- Bu müzikte hoşlarına giden şey nedir?
- Siz bu müziği dinler misiniz?

Bir müziğin türünün tanımlanması çoğu kez kolay gibi düşünülse de yapılan çalışmada türlerin birbirine sıklıkla karıştırıldığı ya da bilinmediği görülmüştür. Metal müzik örneğine; Caz ya da *Rock*, Tasavvuf müziğine; Türk sanat müziği veya Türk halk müziğine, Türk sanat müziği gibi tanımlamalar yapılmış olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Müziğin kişiye ne ifade ettiği ve ne çağrıştırdığı soruları kişinin müziği ne kadar anladığını, algıladığını veya o müzikle birlikte aklına gelen her türlü imgeye dolayısıyla önyargıya yöneliktir. Herhangi bir müziği dinleyen insanların tanımlanması ise müziksel önyargıların dinleyenlere yönelik olanlarını anlamaya yöneliktir. Sonraki soru olan kişinin bu müziği dinleyip dinlemediği, kendisini ait gördüğü yer ile dinletilen müziği

[1] Bu 7 türün dışında kalan *Rock*, Caz, Pop, *Rap* gibi çok bilinen ve sevilen türlerin sorgulamada yer almamasının ise iki sebebi vardır. İlk olarak bu bir ön çalışma olduğundan türler sınırlı tutulmuştur. İkinci olarak ise her müzik türünün çalışmaya dahil edilmesi durumunda uygulama sürelerinin çok uzayacağı ve bu uzun sürenin çalışmanın doğruluğunu bozacağı düşünülmüştür. Hâlihazırda 7 uyaranla yapılan bu çalışmanın 20-30 dk. arasında süren bir görüşme süresini kapsadığı ve bu sürenin bile katılımcılar için çoğu kez sıkıcı olarak tanımlandığı düşünüldüğünde, türler arasında seçim yapmanın zorunlu olduğu görülür. Kaldı ki uyaranların süreleri 1-1,5 dk ile sınırlı olup daha kısa süreler bir türü algılatmakta yetersiz kalabilecektir. Çalışmada hangi türlerin seçilmesi ile daha doğru bir sonuç alınacağı ise bu çalışmanın sonunda elde edilen veriler ışığında yeniden gözden geçirilecektir.

sevenler arasındaki mesafenin anlaşılması açısından önemli görülen bir sorudur. Kişinin nefret ettiği ve birçok olumsuz önyargısının olduğu bir türe yönelik olarak, 'bu müziği sever misiniz?' şeklindeki soru bazen hakaret gibi bile algılanabilmektedir.Tüm parçaların dinletilmesinin ardından ise katılımcılara;

- Dinlediğiniz parçalar içinde en çok hangisini tercih edersiniz?
- Beğenmediğiniz parçalarda hoşunuza gitmeyen şey nedir?
- Ülkemizde bu parçalardan en çok hangisi dinlenmektedir?

soruları sorularak tüm türlere ilişkin genel bakışları anlaşılmaya çalışılmıştır. Dinletilen parçalar içinde en çok hangisini sevdiği sorusu, en başta sorulan hangi türü tercih ettiği sorusu ile aynı gibi görülse de burada sadece 7 parça içinden seçme yapması istenmektedir. Dinletilen türü ne kadar sevse de katılımcıların tek bir parçaya ya da seslendirene yönelik olumsuz nitelendirmeleri olduğu da görülmüştür. Hatta tercih ettiği türden çok başka bir türe ait parçaya daha çok puan verebilmişlerdir. Beğenilmeyen parçalardaki olumsuzlukların belirtilmesi önyargıların ve türlerin nasıl algılandığının anlaşılması açısından önemlidir. Metal müzikteki öğelerin; 'korkutucu', 'vahşi' ya da 'sapkın' olarak adlandırılması buna bir örnek olabilir. Ülkemizde en çok hangi türün dinlenildiği sorusu, katılımcıların kendilerini toplumun neresinde gördükleri ile ilgilidir. Birçok kişi en çok dinlenilen müziği kendi beğenilerinin dışındaki türler içinde değerlendirmiştir.

Sonuç

Yaptığımız sorgulamalar sonucunda tüm müzik türlerine ilişkin olumlu ve olumsuz önyargılara rastlandı. Büyük bir çoğunlukla dinlenilen türler için olumu dinlenilmeyen türler için de olumsuz yargılarda bulundu. Ancak bazı türlerde katılımcılar dinlemedikleri ya da tercih etmedikleri türler için olumlu ifadelerde bulunabilmiş, öte yandan dinledikleri türe ilişkin de olumsuz ifadelerde bulunabilmişlerdir. Seçilen örnekler her ne kadar ait oldukları türün belirgin örnekleri ise de türün sevildiği ancak seslendirilenin sevilmediği durumlar olduğu da gözetilmelidir.

Tüm müzik türlerine yönelik alınan cevaplar; türe ilişkin olumlu ve olumsuz ifadeler, çağrışımlar ve ön yargılar şeklinde başlıklar altında toplanabilir. Kullanılan ifadeler ve çağrışımlar katılımcıların kendi kelimeleriyle aktarılmıştır ve tüm ifadelere yer verilmiştir. Buna göre elde edilen sonuçlar şöyledir;

1 - Klasik Müzik – Chopin (1. Piyano konçertosu) – Webern (1. Kantat)

Klasik müzikle ilgili en sık rastlanılan olumlu ifade 'dinlendiren, rahatlatan müzik' ifadesidir. Bu müzik türüne biraz olsun olumlu bakabilen tüm katılımcılardan bu yanıt alınmıştır. Bundan başka en çok sanatsal olarak tanımlanan tür klasik müziktir. Olumsuz olarak ise tüm türler içinde anlaşılmasının zorluğu en çok vurgulanan müzik klasik müziktir. Ayrıca türe yakıştırılan 'sıkıcı' ifadesi klasik müzikten hoşlanmayan tüm katılımcılar için neredeyse ortak bir ifadedir. (Tablo 1.1)

Klasik müzik uyaranlarına (Chopin ve Webern) ilişkin ifadeler; (Tablo 1.1)	
Olumlu;	Dinlendiren, rahatlatan, Sanatsal, Hayal kurdurtan,
Olumsuz;	Anlaşılması zor, anlamsız, Sıkıcı, Korkutucu

Klasik müzikle ilgili çağrışımların genellikle televizyonda izlenilen şeylerle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu, katılımcıların büyük bir kısmının klasik müzikle çoğunlukla televizyonda karşılaştığı şeklinde yorumlanabilir. Klasik müziğin sadece TRT de izlenebilmesi, film ve özellikle

çizgi filmlerde çokça klasik müzik kullanılması, kahramanlığı anlatan eski Türk filmlerinin neredeyse tamamında klasik müzikten örnekler görülmesi, ayrıca çoğunlukla türü komik bulanların operayla birlikte simgeleştirilerek karikatürize ettiği şişman operacı kadın imgesinin televizyonda sıkça yer alması bu yorumu doğrulamaktadır. (Tablo 1.2)

Klasik müziğin yarattığı çağrışımlar (Tablo 1.2)	Film müziği, çizgi film müziği, Tom ve Jerry, orkestra, konser salonu, İtalyan mafya babaları, doktor, hakim, TRT, başka alemlere gitme, Arabeskin tersi bir şey, Cüneyt Arkın sarayda gezerken, operacı şişman kadın

Klasik müzik hakkında olumlu yargıda bulunanlar genelde bu türün dinleyicileri olmakla beraber, dinleyenler hakkında; eğitimli, elit, yüksek gelir düzeyine sahip, rahat ve mutlu yaşayan insanlar şeklindeki ön yargılar herkeste ortak olan önyargılardır. Bununla birlikte bu türü sevmeyenler genel olarak türün dinleyicilerinin aslında gösteriş ve statü için bu müziği dinlediklerini düşünmekte, bu müziğin anlamsız olduğunu belirtmektedirler. (Tablo 1.3)

Klasik müzik dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 1.3)	
Olumlu;	Kültürlü, elit, yüksek eğitimli, gelir düzeyi yüksek, zevk için dinler, sanatçı ruhlu, sosyal, bakış açısı geniş, mutlu, rahat yaşayan, şık giyinirler, takım elbise, smokin,
Olumsuz;	Gösteriş için dinler, derdi yoktur, batı hayranı, kendisi de bir şey anlamaz

2 - Tasavvuf Müziği – Saadettin kaynak (Şehnaz İlahi)

Tasavvufla ilgili ifadeler genellikle saygı yüklüdür. Çalışmada en az sevilen tür (2 kişi) olarak görülmesine rağmen en çok saygı duyulan müzik türüdür. Dine olan saygı müziğe de yansımıştır Dünyevi olmayan müzik türü olarak görülüp estetik beğeni yargısının dışında bırakılmıştır. Bu müziğin kendisine has bir dinlenme ortamı olduğu şeklindeki genel kanı da türü diğer türlerden ayırt etmektedir. (Tablo 2.1). Dinle ilişkili olamayan bir çağrışıma rastlanmamıştır. (Tablo 2.2)

Tasavvuf müziği uyaranına ilişkin ifadeler (Tablo 2.1)	
Olumlu;	Tanrıya yönelik müzik, ruhani, dinimizi, kültürümüzü anlatan, saygı uyandıran
Olumsuz;	Sözlere bağlı, sözleri çıkarsa anlamı kalmaz, her yerde dinlenmez

Tasavvuf Müziğinin yarattığı çağrışımlar (Tablo 2.2)	Namaz, semazenler, ney, Mevlana Allah aşkı, hamam, Kurban bayramı, Ramazan, televizyonda güllerle birlikte sunulan görüntüler

Tasavvuf müziğini dinleyenler, Türk halk müziği veya Türk sanat müziği gibi daha çok yerli türlerin dinleyicileri tarafından olumlu karşılanırken, metal veya klasik müzik gibi türlerin dinleyicileri bu türün dinleyicilerini genelde gerici ve dinci olarak ifade etmişlerdir. (Tablo 2.3)

Tasavvuf (ilahi) dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 2.3)	
Olumlu;	Dini yönü kuvvetli, iyi, adaletli, ince ruhlu, Osmanlı yaşamına düşkün, saygı uyandıran, dünyevi işlerden uzaklaşmış, içine kapanık, kapalı bir çevrede yaşayan,
Olumsuz;	Dinci, tarikatçı, yaşlı, içkili ortama girmeyen, sakallı, türbanlı, tesettürlü insanlar

3 - Türk Halk Müziği – Neşet Ertaş (Mühür Gözlüm)

Türk halk müziğine ilişkin olumlu ifadeler daha çok türün dinleyicileri tarafından belirtilse de doğal ve saf gibi tanımlamalar daha geneldir. Bu tür Türk sanat müziğiyle birlikte en çok dinlenilen (15 kişi) iki türden biridir. Demode ve itici gibi ifadeler ise daha çok yabancı müzik türlerine ilgi duyanlar tarafından ifade edilmiştir. (Tablo 3.1)

Türk halk müziği (Neşet Ertaş) uyaranına ilişkin ifadeler (Tablo 3.1)	
Olumlu;	Özümüz, kültürümüz, değerimiz, geleneklerimizi anlatır, duygularımızı anlatır, doğal, saf herkes dinler
Olumsuz;	İtici, tiksindirici, demode

Çağrışımlardaki ifadeler türün katılımcıların yaşamında ne kadar çok yer aldığını ve ona verdikleri değeri göstermektedir. (Tablo 3.2)

Türk Halk Müziğinin yarattığı çağrışımlar (Tablo 3.2)	Bağlama, dedelerimiz, annem, babam, sevgi, Vizontele filmi, Fatma Girik'li filimler, TV programı, sosyal yaşam

Türk halk müziği dinleyenler, bu türe ilgi duyanlar tarafından Anadolu insanı şeklinde tanımlanarak, Anadolulu olma kavramıyla yüceltilmiştir. Bu aynı zamanda kişilerin kendilerini nasıl gördükleri konusunda da fikir verir; bu kişiler kendilerini saf ve temiz bir soydan gelen binlerce yıllık kültürel geleneği olan toprakların insanları olarak tanımlamakta diğer türlere de bu pencereden bakmaktadırlar. Bununla birlikte çalışmaya katılan bu türün dinleyicilerinin çoğu aynı zamanda bu müziğin icracısı olarak da müzik yaşamına katılmaktadırlar. Bu sebeple yabancı türlere en uzak duran dinleyicilerin Türk halk müziği dinleyicileri olması bu çerçevede tesadüf değildir. Bu kişilerle ilgili olarak en çok görülen olumsuz ifade ise; fakir ve eğitimsiz olduklarıdır. Buna türün dinleyicileri de genel olarak katılır. Ayrıca olumsuz ifadelerde görülen 'Alevilik' yakıştırması daha çok bu türe uzak kişilerin kendilerinden dışladıkları bir gurubu belirtirken kullandıkları bir tanımlama olduğundan olumsuz bir ifade olarak nitelenmiştir. (Tablo 3.3)

Türk halk müziği dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 3.3)	
Olumlu;	Anadolu insanı, Eskiye bakan eskiyi arayan insanlar, Huzurlu, samimi insanlar, İçinde kötülük olmayan, halka aşık insanlar, Gurbettekiler, özlem çekenler
Olumsuz;	Yoksul insanlar, dertli insanlar, alt sınıftan insanlar, çiftçiler, aleviler, okumamış insanlar, göbekli, şişman insanlar

4 - Arabesk – Ferdi Tayfur (Aşamıyorum Engelleri)

Arabeskin olumlu olarak acıyı anlattığının söylenmesi bir çelişki gibi görünse de aslında kişinin çektiği acılara tercüman olması şeklinde düşünüldüğünde acının ifadesinin de aslında olumlu bir ifade olduğu ortaya çıkar. Zaten türün dinleyicisi olmayanlar arabesk ile acıyı değil zayıflığı ve hastalığı bağdaştırmışlardır. Onlara göre sevenlerin 'acı' dediği şey aslında kendi 'budalalıklarından' kaynaklanan hasta düşünceler olup, buna sebep olan sebepler dışsal değil daha çok içsel sebeplerdir. (Tablo 4.1)

Arabesk uyaranına ilişkin ifadeler (Tablo 4.1)	
Olumlu;	Acıyı anlatan müzik, aşkı anlatır, rahatlatır, yaşananları anlatır,
Olumsuz;	Yalnızlık, zayıflık ifade ediyor, isyankar, dertli, karamsar

Çağrışımların genelde düşük gelir düzeyi, eğitimsizlik ve içki içme ile ilgili oldukları görülmektedir. (Tablo 4.2)

Arabesk Müziğin yarattığı çağrışımlar (Tablo 4.2)	Filimler, çalıştığım pastane, imalathane, damar, dolmuş şoförleri, arka mahalle gençleri, meyhane, ayyaşlar

Arabesk dinleyenler, metal dinleyenlerle birlikte en olumsuz nitelendirmelere uğrayan iki guruptan birisi olarak dikkat çekmekte. Dinleyenlerin yaşamlarında ciddi sorunları olduğu ve bunlara çoğu zaman psikolojik sorunların da eşlik ettiği ortak kanısı görülüyor. Bu kişiler özellikle sarhoş, kaba ve cahil kimseler olarak tanımlanmıştır. Hatta bu tanımlamaların türe sempati duyanlar tarafından bile yapıldığı görülmüştür. Çok nadir görülen olumlu ifadeler içinde dikkati çeken tek ifade arabesk dinleyenlerin aşk acısı çeken çaresiz insanlar olduğu şeklindeki ifadedir. Burada acımayla karışık bir sempati durumu söz konusu. (Tablo 4.3)

Arabesk dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 4.3)	
Olumlu;	Aşk acısı çeken insanlar
Olumsuz;	Dünyadan bıkmış kişiler, psikolojik sorunları olan, başarısız kişiler, okumamış, cahil, alt gelir gurubu, aptal aşıklar, hayattan beklentisi olmayan, kendilerine ya da çevreye zarar veren, rakı içen, sert, kaba, kıro, başka müziklere tahammülsüz, beyaz çorap, siyah ayakkabı, topuğuna basılmış giyer, takım elbise giyerler

5 - Metal – Marilyn Manson (1996)

Metal müzik dinleyicilerine göre özgürlüğü, kendini ifade edebilmeyi ve haksızlıklara isyanı ifade ederken, diğerlerine göre çoğunlukla rahatsız edici, öfkeli ve sapkınca bağırma olarak ifade edilmiştir. Tüm türler içinde dinleyicisi olmayanlara en çok rahatsız edici gelen müzik türüdür. (Tablo 5.1)

Metal müzik (Manson) uyaranına ilişkin ifadeler (Tablo 5.1)	
Olumlu;	Özgürlük, düşünceleri rahatça ifade edebilmek, isyan
Olumsuz;	Kafa şişiren, sadece bağırma, rahatsız edici, çok öfkeli, öç almak ister gibi

Metal müzikle birlikte en çok adı geçen şeyler; uyuşturucu, alkol ve garip giyim tarzlarıdır. Bu çağrışımlar sempati duyan ya da duymayan herkesin kafasında yer almaktadır. (Tablo 5.2)

Metal Müziğin yarattığı çağrışımlar (Tablo 5.2)	Hayko Cepkin, hareket, kafa sallama, saçmalık, dövme, pirsing, siyah giyim tarzı, uyuşturucu, dünyadan uzaklaşma

Çağrışımlarda görüldüğü gibi metal müzik dinleyenler deyince de akla en çok gelen şeyler içki ve uyuşturucudur. Giyim tarzları, ailelerinden uzak yaşamaları, değer yargılarının farklı oluşu gibi sebeplerle metal dinleyicileri türün dinleyicisi olmayanlar tarafından genellikle saldırgan ve tehlikeli olarak tanımlanmıştır. Dinleyicilerinin rahatlık olarak gördüğü şeyler başkalarına göre sapkınlıktır. (Tablo 5.3)

Metal müzik dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 5.3)	
Olumlu;	Özgürlüğüne düşkün insanlar, hiçbir şeyi takmayanlar,
Olumsuz;	Doymuş insanlar, sürekli içki ve uyuşturucu tüketen kişiler, cinsellik düşkünü, saldırgan, serseri, psikopat, satanist, siyah giyinen, uzun saçlı, pirsing takan, koyu makyajlı, dövmeli, montlu, ailelerinden kopuk kişiler, apolitize olmuş kişiler

6 - Türk Sanat Müziği – Yesari Asım (Sazlar Çalınır)

Türk sanat müziği tüm türler içinde en çok olumlu eleştiri alan türdür. Genelde mutluluk, huzur ve nostalji ile birlikte anılmıştır. En çok dinlenilen türlerden biri olan Türk sanat müziğini tercih etmeyenler içinde küçük bir gurup onu demode ve ağır olarak tanımlamıştır. (Tablo 6.1)

Türk sanat müziği uyaranına ilişkin ifadeler (Tablo 6.1)	
Olumlu;	Dinlemem ama dinlenmeli, kültürümüze yakın, hoş, huzur, mutluluk herkes dinleyebilir, Dingin, eski zamanları hatırlatır, nostaljik
Olumsuz;	Demode, yavaş, ağır

Çağrışımların daha çok eski zamanlara ve insanlara yönelik olduğu görülmektedir. (Tablo 6.2)

Türk Sanat Müziğinin yarattığı çağrışımlar (Tablo 6.2)	Meyhane, kafe, Osmanlı, eski Türk filmleri, Şener Şen, Kemal Sunal, saraylar, bağlar bahçeler, bülbül sesleri, eski İstanbul, fesli insanlar, ud, Nurettin Selçuk TRT, tonton dedeler

Türk sanat müziği dinleyenler hemen herkes tarafından kibar ve nazik kimseler olarak tanımlanmışlardır. Düzgün giyimli ve düzgün konuşan bu insanlar klasik batı müziği dinleyenlerden farklı olarak daha yaşlı, orta sınıfa daha yakın ve daha düşük kültür seviyesinde kimseler olarak görülmüştür. Dinleyicileri genelde sempati uyandıran yaşlılar olarak ifade edilse de çalışmaya katılan ve bu türü dinleyebileceğini söyleyenlerin büyük bir çoğunluğunun 20'li yaşlarda olması da önyargılar açısından dikkat çekicidir. (Tablo 6.3)

Türk sanat müziği dinleyenlere ilişkin önyargılar (Tablo 6.3)	
Olumlu;	Sıkıntıları dertleri olamayan kişiler, usturuplu insanlar, saygı uyandıran, yumuşak, sessiz sakin insanlar, kafasının rahat olmasını isteyenler, takım elbiseyle gezen, şık giyinen Türkçeyi düzgün konuşan kişiler, beyefendiler, hanımefendiler
Olumsuz;	Alt kesim, kültür seviyesi düşük kişiler, demodeleşmiş kişiler, emekli bir uğraşı olmayan insanlar, yaşlılar

Referanslar

Crozier, W.Ray, 1997. Music and social influence. *The social psychology of music*: David Hargreaves/Adrian North: 68-83. New York: Oxford University press.

Hargreaves, David. 1986. *The developmental psychology of music*. New York: Cambridge university press.

Hargreaves, David, Adrian North. 1997. *The social psychology of music*. New York: Oxford University press.

LeBlanc, Albert, Wendy L.sims. 1996. "Music Style Preferences of Different Age Listeners" *Journal of Research in Music Education*, 44 (1): 49-59.

North, Adrian, David Hargreaves. 2008. *The social and applied psychology of music*. New York: Oxford University press.

Swanwick, Keith. 1988. *Music mind and education*. New York: Routledge.